

אגעד אנק

על פרשת השבוע

פרשת שופטים תשע"ט

© כל הזכויות שמורות למו"ל, אין לקרוא בזמן התפילה וקריה"ת.

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך (טז, יח)

כתב בספה"ק קדושת לוי: "דהנה הקדוש ברוך הוא שופט את הכנסת ישראל בבוא יום המשפט בגודל רחמיו וחסדיו. אך צריכין אתערותא דלתתא לעורר את המדה של רחמנות למעלה. ועל ידי מה נתעורר אותו המדה של חסד? כשאנו למטה מתנהגים בחסד ומלמדים זכות על כל איש מישראל לדון לכף זכות, אז על ידי זה גם מלמעלה נתעורר אותו המידה ומלמדים גם עליו וגם על כל זרע ישראל חסדים.

ואם כן, האדם מעורר במעשיו שלמטה השער העליון לפתוח שערי חסד להריק ברכה על כל זרע ישראל. וזה שכתוב שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך, רוצה לומר שאתה בעצמך תתקן ותכין המשפט של מעלה על ידי שעריך, דהיינו השערים שלך שאתה עושה ומעורר במעשיך. וזהו ושפטו את העם משפט צדק, רוצה לומר כל איש ילמד את עצמו להתנהג לשפט את העם משפט צדק, ללמד צדקה וזכות על כל זרע ישראל, ואז האדם מעורר השער של מעלה ועל ידי זה יוצא בדין זכאי במשפט של מעלה, כי במידה שאדם מודד מודדין לו"

בהקשר לזה ש"במדה שאדם מודד מודדין לו" והיות שאנו כבר נמצאים בימי חודש אלול ותקיעת השופר כבר נשמעת באזנונו, נביא מעניין זה מספר עלי רידים:

הגמ' בר"ה (טז, א) אומרת כי הקב"ה ציווה לתקוע בשופר בראש השנה כדי לערב השטן. מה הביאור בזה?

מובא בספר "מנורת הזהב" מאת הרה"ק רבי זושא מהאניפולי דהנה בתחילת פרשת חוקת "וזאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר" (במדבר יט, ב) וברש"י "שהיו אומות העולם מונין את ישראל מה טעם יש בה וכו' אין לך רשות להרהר אחריה".

לכאורה נראה שזה רע לנו שאין אנו יודעים טעם המצוה ואומות העולם מצערים אותנו בדבר זה, אולם, אומר ר' זושא מהאניפולי שזה לטובתם של ישראל שיש חוק ללא טעם. ומדוע? כי הקב"ה נוהג עם בריותיו "מידה כנגד מידה" ואמרו חז"ל (ב"ר ט, יא) "כל המידות בטלו ומדה כנגד מדה לא בטלה ובמידה שהאדם מודד בה מודדים לו". כאשר אנו שומרים על החוקים של הקב"ה בלי שכל ובלי הבנה - אף הקב"ה נוהג עמנו במידה זו.

הוא מצווה עלינו לתקוע בשופר ועל ידי כך מתערבב השטן ואנו נסלחים. באים השטן ואומות העולם ומקטרגים לפני הקב"ה איך עשה עמנו כדבר הזה? ועונה להם: הם שומרים את החוקים שלי בלי הבנה לכן גם אני סולח להם "בלי הבנה".

נמצא שהחוקים טובים לישראל ועל כך נאמר תהילים (פא, ד-ה) "תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו: כי חוק לישראל הוא" ושמירת החוקים תעזור לנו כי ע"ז זה "משפט לאלקי יעקב"

לפי זה יובן הפסוק "ידבר ה' אל משה לאמר זאת חקת התורה" זה חוק, ולמה? "אשר צוה ה' לאמר" שהקב"ה יוכל לענות לטענות היצה"ר והשטן למה הוא מוחל עוונות ע"י מצות תקיעת שופר, למרות שאין לכך הסבר הגיוני. עכשיו יש לו הסבר: זה נהיה "משפט", כי זו מכ"מ ובמידה שהאדם מודד כך מודדים לו.

רבי ראובן קרלנשטיין הביא את דברי ה"חתם סופר" בפ' אחרי מות שמבאר את הנאמר בפרשת יו"כ "והיה לכם לחוקת עולם" מדוע כתוב על יו"כ שזה "חוק"? כי דוקא הידיעה שהכפרה של יו"כ היא בגדר "חוק" זה מה שמכפר. הכיצד? אם נשאל אדם "האם אתה מבין למה יו"כ מכפר"? יאמר בטח, למה שלא יכפר, אני הרי צם ומתפלל יום שלם, ועוד הולך בלי נעלים... אדם כזה עלול להרגיש שהקב"ה עוד "חייב" למחול לו..., אבל אם יאמר שבאמת אינו מבין איך זה מכפר, הרי אפילו שהוא צם ומתפלל, אבל הוא היה יודע מה זה כל חטא קטן, זה הרי מרידה ברבש"ע כביכול, אלא שהתורה אמרה שיו"כ מכפר, אז זה אכן מכפר לו. זה הפירוש שאצל מי שמרגיש שזה חוק אז זה באמת מכפר. וכל ענין התשובה זהו חוק.

מספרים שאחד מגדולי ישראל בהיותו ילד, לימדו אותו בליל ה'ניטל' לשחק שחמט. לאחר שתיארו לו את כללי הצעדים של הכלים השונים, אמרו לו שיש כללי יסודי: לאחר שעושים מהלך אין דרך חזרה. א"א להתחרט. אמר: א"כ איני מוכן לשחק במשחק הזה, כי זה לא משחק יהודי. יהודי יודע שגם אם עשה מהלך שגוי ומוטעה, הוא יכול לחזור בתשובה.

הקב"ה אמר שמי שחטא יעשה תשובה ויתכפר לו. זהו שכתוב (תהילים קמו, יט) "מגיד דברו ליעקב", למה? כי "חקיו ומשפטיו לישראל", הקב"ה נתן לנו את ה'תשובה' שהיא דבר לא שכלי, ומדוע עשה זאת? כיוון שגם אנו עושים דברים לא שכליים "לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום" (שם כ).

(עלי ורדים)
לא תטה משפט לא תכיר פנים ולא תקח שחד כי השחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים: צדק צדק תרדוף למען תחיה (טז, יט-כ)

פירש בספר בן איש חי, בהקדם דברי המדרש "כל דיין שלוקח שוחד אינו מת עד שיורה צדק בהוראתו". בביאור המדרש מביא מפי הרב נ"א ז"ל, על מה שכתב התנא "ועתיד אתה ליתן דין וחשבון" ומהו דין וחשבון? שנהג, ברוב דיני התורה יש פלוגתא וכמה שיטות, ואלו ואלו דברי אלוקים חיים, אלא שנפסק ההלכה כדעת אחד הצדדים. וא"כ אם אדם מעוות את הדין, יכול עפ"י רוב לטעון שפסק בזה כאחד השיטות בסוגיא. לכן, כשמגיע לבי"ד של מעלה שואלין ממנו קודם כל מה ההלכה ומה הדין בכל דבר ודבר, ולאחמ"כ עושים עמו חשבון שאם פסק כן איך עיוות את דינו? וזה הפשט עושים עמו קודם "דין" שיורה מה הדין בדבר זה, ואח"כ עושים עמו "חשבון" למה עיוות את דינו.

ואף גם כאן, כשחכם מקבל שוחד, ומפני השוחד פוסק כשיטה מסויימת בהלכה, מגלגל הקב"ה שיבוא לפניו מקרה דומה, ושם לא יקבל שוחד, ויפסוק לפי האמת, ואז נסתם טענתו שפסק כשיטה פלונית. וזה הפשט שכל דיין שלקח שוחד אינו מת עד שיורה צדק בהוראתו הכוונה עד שיורה את הצדק באותו מקרה ואז נתפס בעונו ממנו נפשו. לפי"ז כתב הבן איש חי הביאור בפסוק הוא "ולא תקח שוחד וכו'" ואם תרף את נפשך שאתה פוסק כאן כשיטה פלונית, תדע לך ש"צדק צדק תרדוף", במקרה אחר ששם לא תקבל שוחד הרי תפסוק כפי האמת וייתר תשובתך.

בעניין הזה מסופר, שביולנא היו כמה עגלונים שבסוף עבודתם היו מתיישבים יחד לבלות זמנם בבית מרוח, יום אחד, תוך כדי דיבורם ולהגם עלה על הפרק הנושא של "עולם הבא", ונדברו ביניהם שהראשון מבניהם שמת יבוא לספר לחבריו מה עבר עליו.

ברבות הימים חלה אחד העגלונים, כשבאו חבריו לבקרו הזכירו לו את ההתחייבות שלהם, ואכן הבטיח שיבוא לספר. אחרי כמה ימים אכן שבק חיים לכל חי אותו העגלון. ביום ה"שלישים", הגיע אל חבריו בחלום, לשאלתם, מה נעשה בדינו אמר שהכל עבר בסדר, אלא שנסתם דינו מחמת ה"ויסקי", ומזהירים באזהרה חמורה שלא ישתו "ויסקי" ואז ירווח להם.

שאלו אותו, מה הבעיה ב"ויסקי", הרי היה לזה הכשר? ענה להם: כשהגעתי למעלה שאלו אותי לסדר יומי, ופירטתי להם, שאלו אותי למה לא השתתפתי בשיעור תורה? ולמה לא למדתי? עניתי, שכבר ניסיתי בצעירותי, ונזכרתי שזה מאוד קשה לשבת וללמוד, לכן לא למדתי. בהמשך השאלות, שאלו מה שתינו כשהיינו בבית המרוח, ועניתי שהכל היה עם הכשר כדת. ואז שאלו אותי מהם המשקאות אותם שתיתי, ומניתי אחת לאחת את כל הסוגים: יין, בירה, וכו' וכשאמרת ששתינו גם "ויסקי", שאלו אותי איך שתיתי ויסקי? הרי זה מר?!, עניתי להם שהם לא מבינים ב"ויסקי" כי רק בהתחלה זה מר וקשה אבל כשמתרגלים זה מתוק ביותר!

אמרו לי, א"כ, נפסק דינך לגיהנם! למה? שאלתי, ענו: כי עכשיו הרי אמרת שהנך יודע שישנם דברים שבתחילה הם מרים וקשים אבל כשמתרגלים זה נהיה מתוק ביותר! א"כ היה לך להתרגל וללמוד כדי שיהיה לך מתוק ביותר! (ציוני תורה)

תמים תהיה עם ד' אלקיך (יח ג)

ה"רר" חיים ברלין ז"ל זכה ללמוד מהגר"ז מבריסק זצ"ל אופן עשיית גורל הגר"א פעם שאל את הגר"ז האם עשה כבר פעם גורל זה ואמר שעשה פעם אחת ועלה לו הפסוק "תמים תהיה עם ה' אלקיך".

(כרם חמד)

שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך. (טז יח)

איתא בשלה"ק ובספה"ק שצריך האדם להעמיד ז' שומרים בכל שערי המח, בראיית העין ובשמיעת האוזן ובחוטמו שלא יכעוס, וכ"כ החיד"א מהקדמת מהר"ח, כי חמשת החושים הם שערים שדרך שם עובר כל דבר, חוש הראיה, שמיעה, ריח, דיבור, והמישוש. ושם צריך לשפוט משפט צדק, והאריך

השלה"ק שלזאת נאמר תיכף 'לא תקח שוחד' כיון שהאדם הוא נוגע וקרוב לעצמו לומר שדבר זה אין בו משום חשש שמירת העיניים, לזאת מזהיר הכתוב 'לא תקח שוחד', היינו מנפשך ומי צרך, שלא ישחדו את שכלך, להכריע את המשפט הישר. השופט הוא הנשמה, והשוטר הוא היראת שמים. הקב"ה אינו צריך להעמיד שוטר עם רובה, יראת שמים שבנפש האדם הוא עצמו השוטר, שמעורר את האדם, בכל מה שהנשמה אומרת לאדם שלא יעשה כך וכך, שהיא השופט, אזי בא השוטר מדת היראה ומעורר שא"כ יש להתפחד מהשי"ת דאיהו רב ושליט, וכן יראת העונש.

בעליה לרגל היו צריכים להראות את פניו לפני ה', וצריך לזה הכנה דרבה וכו' האבן שלמה משמלויה צוק"ל שבזה מובן סמיכת הפרשיות, דבסוף פרשת ראה למדנו על ג' פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדון ה', יתן ה' שבעוד כמה שבועות נזכה בחג הסוכות להראות את פני ה' אלקינו, וכדרך שבא לראות כך בא ליראות, וכ' בעל הטורים בפסוק 'לראות את פני' דבספרי תורה הישנים היה כתוב באות פ' דתיבת פני פ' גדולה וכפולה, פ' בתוך פ', לרמוז על פנים בפנים, דכשם שבא לראות כך בא ליראות. שלא נתבייש להראות את הפנים. וכמעשה שהיה באחד ששלח את בנו לשיבה למרחקים לכמה שנים, וכשהגיע זמנו לביתו היה הבחור סופר את השבועות והימים מתי יזכה לראות את אביו ואמו, אמנם כמה ימים לפני הנסיעה היה ריב בין בני השיבה והכו זה בזה, ונתמלא פניו בחבורות ופצעים, ובא לפני האבן שלמה בבכי, איך יסע לבית הוריו עם פנים כזה... [וכן אנו אומרים ביום א' דסליחות 'איך נפתח לפניך דר מתוחים, באיזה פנים נשפוך שיחים'] ושלח אותו לבית הרופא שימרם על הפנים כמה משחות ורפואות, שיוכל לסוע לבית הוריו. ודחה את הנסיעה בכמה ימים עד שיתרפא ויוכל להראות פניו.

כך כשהיה ביהמ"ק קיים והיינו עולים לרגל ג' פעמים בשנה, לא היינו יכולים להזכר בערב יום טוב, אוי איך אני נראה, שהרי זה לא משחק, היינו צריכים להראות את הפנים לפני השי"ת, כמו אותו בחור שחושב לפני הנסיעה איך אראה את הפנים לאבי ואמי, כך במשך השנה אנו אובדים את הפנים, וב' או ג' חדשים לפני העליה לרגל, היה האדם צריך לטהר את פניו בתשובה. כי הקב"ה מבקש מאיתנו 'הראיני את מראייך', אל תבא עם כובע על המצח, תראה לי את המצח. ואיך נוכל לטהר את המצח? לזאת סמכו ענין לו פרשת שופטים, מה שהיה היה, העיקר מכאן והלאה להעמיד שוטרים על חמשת החושים, להתלבש ביראת העונש ויראת הרוממות, לשמור הראיה והשמיעה והדיבור והמישוש, לחיות איזה תקופה במשקל ומשפט צדק, ולא יקח שוחד מיצור, ולא יטה משפט שמספיק להתחיל לפני יום טוב, אלא מעכשיו להתעורר, צדק צדק תרדוף, למען תחיה וירשת את המתנות הגדולות אשר ה"א נותן לך.

הגרי"מ רייזמן) **מאוצרות המגידים** **שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלקיך נותן לך.** כתוב בספר 'עבודת יהודה' [להגה"ק רבי יהודה ליכטנשטיין, בן אחיו של הגה"ק רבי הלל קאלאמייער צוק"ל, היה תלמיד של דודו רבי הלל, וכן תלמיד ה'מעגלי צדק' מתלמידי החת"ס ז"ע] שופטים ושוטרים, פרש"י 'שוטרים הם הרודים את העם אחר מצותם, שוכפתים ומכים ברצועה כדי שיקבל עליו דין השופט'.

והנה כדי למנות שוטר הרי צריך האדם להסכים להיות שוטר, לקיים מצוה דאורייתא להעמיד שוטרים על בני ישראל. והרי זה דבר פלאי ומעניין, שמציעים לאדם להיות שוטר, להכות בני ישראל. ולמשל אם יהיה כתוב מודעה בעיתון, 'דרושים', שמשה רבינו מחפש אנשים שיודעים להכות את בני ישראל, כמה טלפונים יהיו שם? והרי בגמ' מכות מבואר שאין מדובר באנשים מושחתים שבכל אופן מכים ורודים, שצריך שיהיה רחמן ולא ירבה להכות ולא בכח מדי גדול וכו'. וא"כ מי מבני ישראל יקנו כלי עבודה מקל לרדות את העם, ולא עוד אלא שכל זה בחינם, לא כתוב שיש על זה משכורת. מה אני בחינם אף אתם בחינם, כמ"ש בגמ' נדרים, הנוטל שכר לדון, דיניו בטלים, בימינו יש כל מיני היתרים של שכר בטלה, וגם זה לא לכו"ע, וה"ה שוטר. וא"כ מי מבני ישראל יציע את עצמו להיות שוטר לתת מכות נמרצות לאידישע קינדער? וכי איך אפשר להכות יהודי, והכתוב צועק ואומר 'ואהבת לרעך כמוך', והרי אסור לצער שום יהודי, מי יוכל להרים ידו על יהודי?

והענין מובן ע"פ מעשה שהיה ביום תשעה באב שנת ה' אלפים רנ"ב ביום גירוש ספרד, לא היו הכל יכולים לעמוד בנסיון לברוח מעמדינה ולהפסיד כל רכושם, כמו שזכו שלוש מאות אלף מישראל לעשות כן במסירת נפש, [כמבואר באברבנאל] אבל הרבה מהם היו אנוסים ושמו על יהדותם בהצנע, וכנודע שהרבה מאד עזבו אח"כ את הדרך הזו, שהיו הגויים שורפים כל מי שחשדו בו שהוא מהאנוסים. ומרוב פחד ואימה עזבו הרבה מהם את מדינת ספרד לאט לאט.

וכשעלו לארץ ישראל באו לככות אצל מהר"י בירב שבאלו הימים שהיו אנוסים בספרד, לא היה להם ברירה וכמה פעמים עברו מתוך האונס על חילול שבת וטרפות ויוה"כ, כדי להראות מבחוזן כאילו שהוא נוצרי, כשראה ששלוחי האינקויזיציה עוקבים אחריהם, עברו על כמה עבירות, ומעיקר הדין לא היו בגדר 'אונס רחמנא פטריה' כי לא היו אנוסים ממש, שהמלך הכריז

לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל (יו, יא) רבי שלום שבדרון זצ"ל, כידוע, הוציא לאור את הספר "דעת תורה" של סבו, המהרש"ם מברעזאן זצ"ל, והוא היה זקוק לכסף להוצאת הספר. לשם כך התכונן ב'בין הזמנים' של חודש ניסן, מיד אחר הפסח לנסוע לחו"ל, להיפגש שם עם נדיב אחד, בתקוה שהלה יתרום להוצאת הספר.

אבל כמובן, לפני שנוסעים לחו"ל צריכים לבקש רשות מהמשגיח, איש אלוקים קדוש רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל שהיה בבני ברק. לילה לפני הנסיעה, הגיע רבי שלום עם המזוודה, וכמובן עם כרטיס הטיסה, לבית חתנו, הרב אריאל בבני ברק, כדי להיכנס בבוקר אל המשגיח, לקבל את רשותו לנסוע ולקבל את ברכתו.

שכל מי שרוצה להשאר יהודי שיברח מהמדינה עד חודש חשוון, נמצא שכל העבירות שעברו לא היה ממש באונס.

וכתב מהר"י בירב שהיתה דמעתם על לחיים להצילם מידי כרת, שהרי כל חייבי כריתות שלקו, נפטרו מידי כריתות, כי כל חייב כרת הרי עבר על לאו ובכל לאו יש חיוב מלקות. ועמדו בדלתי ביתו של מהר"י בירב בבכיות נוראות שיסכים לתת להם מלקות. אלא שבהמשך הדורות מאז שגלינו מארצנו כבר אין לנו סמיכה, והרי אי אפשר להעניש אא"כ יש בית דין סמוכים, ואיך יתנו להם מלקות?

ואז החליט מהר"י בירב ע"פ מש"כ הרמב"ם שאם מסכימים כל בני ישראל היושבים בא"י על צדיק אחד שהוא גדול הדור, יוכל הוא לחדש את הסמיכה ככחו של משה רבינו. וכך הוה, כל חכמי ישראל מצפת הכתירו את מהר"י בירב שהוא יהיה הסמוך, והסמיך בכוחו הגדול עוד ג' צדיקי הדור, המבי"ט, האלשי"ך, ומרן הבית יוסף, וכך הוה מעשה שישבו בית דין ולקחו שוטרים ונתנו מלקות לגולי שפניא, שמחו שמחה גדולה שנפטרו מידי כריתות, ועשו קידוש בשבת קודש.

"הסימנים הללו הם הבטחונות שבידי האדם, ובזכותם יצליח לצאת מבלי לטעות בדרך ולשרוד את נפתולי החיים".

"אף אנו, ההולכים בדרכי החיים, חייבים לסמן סימנים שיסיעו לנו בהליכה הסלולה מדור לדור. הסימנים הללו הם ההצהרה הברורה: 'אין כאלקינו, אין כאדוננו'. רק לאחר שקבענו אותם במסמרות של ברזל, יכולים אנו לצאת בשלוח לדרך, ולנסות להבין 'מי כאלקינו, מי כאדוננו', שכן שאלות מסוג זה, מבלי קביעת האמונה עמוק בלבנו, מסוכנות הן".

לאחר מכן הביט רבי יוסף חיים באברמ'לה ברגמן במבט חודר ואמר לו: "רואה אני, כי עתיד אתה בעוד זמן מה לעזוב את ירושלים, ובמשך שנים רבות לא תהיה כאן. אל תשכח להציב לך סימנים בדרכך, כדי שחלילה לא תסטה מן הדרך". הוא נאנח לרגע ואחר שנה: "אל תשכח..."

ימים חלפו, אברמ'לה הצעיר בגר והיה לאיש, הוא נקלע לאירופה ושהה בה במשך כל שנות הזעם, ומוראותיה של השואה הנוראה חרוטים בבשרו. במהלך השנים הללו עמד לא פעם בפני נסיונות מרים. היאוש הנורא הביא אותו להעדיף את מותו מחייו. אך בכל פעם כזו, עלתה במוחו אותה תמונה של רבה הישיש של ירושלים העומד ומסביר לו, כדבר איש אל רעהו, אודות הסימנים שחייב הוא להציב לעצמו בדרכו.

זכורת אותם סימנים, ובכוחה של האמונה הברורה שבערה בי "אין כאלקינו, אין כאדוננו" - ספר ברבות הימים - החזקתי מעמד.

רבי יוסף 'עבץ', שגלה עם גולי ספרד, שכתב שאל מול הנסיון הגדול בספרד, אשר העמיד לכל אחד את הבררה בין גרוש לבין התנצרות, הצליחו חלק לעמוד בגאון, בשעה שאחרים לא הצליחו, וקבלו עליהם למראית עין את דת הנצרות.

והנה, באורח פלא התברר, כי דוקא האנשים הפשוטים, אשר בקושי ידעו לומר תהלים, אולם אמונתם היתה יצוקה על יסודות איתנים - הצליחו שלא לפול, עזבו הכל מאחוריהם ויצאו לגלות, ואילו החכמים האנשים העשירים והפילוסופים נותרו בספרד, כשחלקם מצליחים לעמוד בנסיון וחלקם לא. שכן מי ששואל "מי כאלקינו", כבר מכניס עת עצמו לסכנה של אמונה, והמשובח ביותר הוא לעמוד ולומר "אין כאלקינו"!

קוזאק חשוב, אשר הגיע לדרגה של שר בממשלת הצאר, רכש לעצמו סוס מיוחס מגזע תרשישים, הישר ממצרים, בעל תעודת יוחסין של עשרה דורות אחרוניים.

מאמץ רב היה כרוך בהעברת הסוס לרוסיה, אולם השר לא נרתע מן הקשיים, ולבסוף הצליח להביאו, עמד ורחץ וקשט אותו בתכשיטים יקרי ערך.

באחד הימים נאלץ לנסוע לעיר אחרת. לקח אתו השר חיל ופקד עליו שהוא יהיה ממונה על שמירת הסוס בלילה, כאשר הוא עצמו יפרוש לשנה.

כשירד הלילה והשר עמד לפרוש לשנה, הוא הזהיר את החיל שלא ירדם, והציע לו שינסה לחשוב בשעת הארוכות הבאות מחשבות פילוסופיות.

הקוזאק נרדם מיד, אולם כעבור שעתים התעורר בבהלה. "מי יודע אם לא נרדם החיל?" הרהר וקפץ מן המטה.

הוא מצא את החיל ערני לחלוטין. "על מה אתה חושב?" שאל אותו.

"כאשר דופקים מסמר בעץ נהיה בו חור", גילה לו החיל את צפונות לבו, "ומהרהר אני להיכן הלך העץ שהיה קודם לכן בתוך החור?"

"המחשבות הללו חשובות ביותר", החמיא לו הקוזאק, "המשך הלאה ועשה חיל!"

כעבור שעתים שוב הגיע, הוא מצא את החיל יושב ומהרהר עמוקות, "במה תטריד את מוחך כעת?" התעניין.

והחיל משיב: "כשאוכלים בייגלה עם חור, נעלם החור תוך כדי האכילה, ואני מתיגע לדעת להיכן נעלם החור?"

"מחשבות שכאלו!", התפעם השר, "עוד תזכה לקבל העלאה בדרגה, "המשך הלאה!"

שעתים נוספות חלפו, ושוב חזר השר להתעניין בערנותו של החיל. קמטים במצחו של השומר מעידים על מאמץ מחשבותי רב, ובענין רב הוא נגש ושואל: "מה עכשו?"

"כעת", השיב החיל, "אני עסוק במחשבה חשובה ביותר, מתפלא אני כיצד יתכן שאני עומד פה כבר כמה שעות, ובכל זאת גנבו את הסוס?"

עמד על כך החדושי הרי"ם (הובא בספר פרחי רש"י): זהו סופו של העוסק במחשבות פילוסופיות, סופו שייגנבו לו את האלקים שלו מתחת ידיו, שכן מחובתו של האדם להתהלך עם אלקיו בתמימות, ורק לאחר שהאמונה נטועה בו היטב, יכול הוא לנסות להבין על מה ולמה.

יש מקום לפילוסופיה ביהדות, אנו מוצאים את הרמב"ם שואל במורה נבוכים שאלות פילוסופיות רבות, אולם כל מקומה של הפילוסופיה הוא רק אחרי האמונה התמימה.

כניעה בפני הוראותיו של 'מגדל הפקוח'

כאן המקום להוסיף כי יש הנוטים להפוך את המצוות לסגולות: זו סגולתה לשמירה, זו מביאה לעשירות, האחרת לזרע של קימא, ועוד כהנה וכהנה. אולם לא זוהי דרכה של תורה.

הקב"ה מצוה אותנו להתהלך עמו בתמימות, מבלי לחקור אחר העתידות ומבלי לתור אחר 'חכמות' באמונה, עלינו להניח את 'המושכות' בידי מי שאמר והיה העולם, ולהכניע את עצמנו בפני ידו המכוננת את העולם.

ימים ספורים קודם לכן, בחול המועד פסח, היתה ברית בני ברק לנכדו של רבי שלום, כאשר המשגיח היה הסנדק, אבל רבי שלום לא השתתף בברית. כאשר נכנס אל המשגיח לקבל את ברכתו, שאל אותו המשגיח: "הרי היתה לפני כמה ימים ס'ורים ברית לנכד שלכם, ואיך יתכן שהזיידע לא הגיע לברית? השיב רבי שלום: "היה לי כאב רגליים, והייתי צריך לנוח קצת".

שאל אותו המשגיח: "היה לכם כאב רגליים? אם כן כיצד אתה עומד כעת לנסוע לאמריקה, הרי אתה צריך לנוח?"

שמע זאת רבי שלום, נפרד מהמשגיח, שב לבית בתו, שם המתינה לו הרעבעצין שליותה אותו לבני ברק, נטל את המזודה, ואמר לה שחוזרים לירושלים הביתה. הרי המשגיח אמר שצריך לנוח.

היא שואלת אותו: "הרי הכל מוכן לנסיעה?!" והוא משיב לה: "המשגיח אמר..."

רבונו של עולם, שמעתם כזה דבר? אני לא יודע מה אתם הייתם עושים, אבל אני יודע מה אני הייתי אומר למשגיח: "רבי'ה, ברוך השם, עבר לי הכאב רגליים, אחרת לא הייתי יכול להגיע, ואני חש בטוב ויכול לנסוע לאמריקה." אבל רבי שלום לא אומר הסברים. אם הוא שומע מהמשגיח שצריך לנוח, אז הוא נוסע בחזרה לירושלים!

זמן לא רב לאחר מכן, הוזמן רב שלום להיות סנדק בברית שהתקיימה בטלסטון. מגיע רבי שלום לברית, והנה הוא פוגש שם את אותו גביר, איליו תכנן לנסוע לאמריקה. הגביר הזה היה בארץ עוד לפני פסח, ואם רבי שלום היה נוסע לאמריקה, הוא כלל לא היה פוגש אותו!

מבהיל ומרעיד. מוראדיגע התפעלות. אם לא היה שומע לקול המשגיח הוא היה נוסע לאמריקה לחינם.

אבל זה עדיין לא הכל. רבי שלום סיפר כי ברגע שבוטלה הנסיעה לאמריקה, הרי נותר לו זמן פנוי, והוא 'התישב' מיד לכתוב את ה"לב אליהו". ואני אומר לכם: אם לא זה שרבי שלום ביטל את נסיעתו, לא היה יוצא ה"לב אליהו" לעולם!

אוי, למשגיח היו עיניים, אתם שומעים מה זה אמונת חכמים? מה זה לשמוע לדברי חכמים?

(יחי ראובן)

תמים תהיה עם ה' אלקיך (יח, יג)

התהלך עמו בתמימות ותצפה לו ולא תחקר אחר העתידות אלא כל מה שיבא עליך קבל בתמימות ואז תהיה עמו ולחלקו (רש"י)

העולם מתנהל סביבנו במהלכים שאינם תמיד ברורים ומחווירים לנו, אין אנו יודעים מדוע "צדיק - ורע לו", או, לחלופין, משום מה "רשע - וטוב לו"?

והיחידות שתומות ובלתי תפורות מעין אלו הן מנת חלקנו מדי יום ביומו.

תמים תהיה - מצוה עלינו התורה, התהלך עמו בתמימות - מבאר רש"י, ובכך מדריכים אותנו לשוח את קומתנו לפני אלקי השמים והארץ, לא לדרש במפלא מאתנו, לדעת שכל מה שבא עלינו לטובתנו הוא, ולקבל זאת בתמימות.

אמונה תמימה על אף הקושיות

אמונתנו מיוסדת על כך שהמצוות תבאנה על האדם שכר טוב, ואילו העברות תבאנה על ראשו את ההפך מזה. ואף על פי שפעמים אנו רואים שלצדיק רע ולרשע טוב, עלינו לדעת בברור שהעולם מתנהל בצדק וביושר.

וכבר צעק חבקוק הנביא (חבקוק ב, א): "על משמרת אעמדה", ופרש רש"י: "עג עוגה חבקוק ועמד בתוכה ואמר: 'לא אוזו מכאן עד שאשמע מה ידבר בי על שאלתי זאת, למה הוא מביט ורואה בהצלחתו של רשע ומה אשיב אל הבאים להתוכח לפני'".

והקב"ה ענה לו (שם ד): "וצדיק באמונתו יחיה", כלומר: יכול אתה לשאול שאלות ולהקשות קשיות. לעתים תקבל תשובה, ולפעמים לא תצליח להבין - אבל תמיד עליך לדעת שהקב"ה עושה את הטוב והנכון ביותר, ולא לנסות לחקור ולהבין מעשי קל.

רבה של ירושלים, רבי יוסף חיים זוננפלד, נהג לרקוד בשמחת תורה יחד עם הילדים. אחד מאלו שזכו לרקוד ב'הקפות של הילדים' היה הילד אברהם ברגמן, אשר בסוף ימיו ספר את המעשה הבא:

באחת השנים, לאחר שסיים רבים יוסף חיים לומר את "אין כאלקינו" נגש אליו אברמ'לה הקטן, ובבישנות אמר: "רבי יש לי קושיא חמורה על הסדור..."

ליטף רבי יוסף חיים את לחיו ואמר ברוך: "שאל בני".

"מדוע אומרים קודם 'אין כאלקינו, אין כאדוננו', ולאחר מכן שואלים 'מי כאלקינו? מי כאדוננו?', לכאורה היה מתאים יותר לשאול קודם, ורק לאחר מכן להשיב?"

"ילד נבון, חייך אליו הרב, "אמשול לך משל שעל ידו תבין: כאשר אדם נכנס למערה ענקית הוא נתקל בחשכה מוחלטת. לכן מי שרוצה להכנס למערה וגם לזכות לצאת ממנה בבוא העת, צריך לעשות לו בדרך סימנים בדמות אבנים גדולות, עמודים יצוקים וכיוצא בכך, וכשירצה לצאת יוכל להעזר בהם".

"לעומת זאת, השוטה אינו חושב על המחור ואינו מכין לעצמו סימנים - אלא נכנס במהירות מבלי להשגיח, ורבים הסכויים שהוא יתקל בקשיים רבים, בשעה שיתעה ויאבד את דרך המלך. וכבר קרה שאנשים כאלו אבדו את דרכם ומתו ברעב".

שיעור מאלף בענין זה ניתן לאברך חסידי, בשובו לביתו מחתונה משפחתית בארץ ישראל, ומעשה שהיה כך היה: מטוסם נחת בנמל התעופה בדנבר, ואחיו הצער של האברך בא לקבל את פניהם. אף אחד מהם לא הכיר את שדה התעופה שם, ובעוד הם משתרכים עם מזוודותיהם, הציע האח שהוא ימחר אל הרב שחנה בחניון, ובעוד זמן קצר יבוא לאסוף אותם.

האברך, ר' לייזר קאסין שמו, המתין לו במקום שקבע - אולם הדקות חלפו בזו אחר זו, והאח איננו.

תוך כדי המתנתם נגש אליהם אדם לבוש חליפת ספורט ונעלי ספורט אפנתיות, בעל ארשת קדורנית משהו ובקש: "כבוד הרב, האם אוכל לשאול משהו?".

כנראה שאין אדם בכל נמל התעופה שנראה רב יותר ממני - הסיק האברך והנהן בראשו, "בשמחה, מה רצונך?".

האם אפשר ללכת לנחם אבליים בבגדים הללו או שעלי ללוש חליפה?".

"אין הלכה כיצד צריך להתלבש כשבאים לנחם אבליים", אמר האברך, "הנך יכול ללכת כך, זה בסדר גמור".

"ולתגלח מותר לי?" - הוסיף האיש להקשות.

"אין בעיה להתגלח, רק לקרובים בדרגה ראשונה אסור".

ר' לייזר, שרצה לגרום לאחיה נעימה יותר, הושיט את ידו: "שמי לייזר קאסין מבורו פארק, ומי אתה?".

"אני בארי סנגר, מוצאי משיקאגו, אבל בשבע שנים האחרונות אני מתגורר בסינגפור. יש לי חברה גדולה יצור בגדי ספורט עם סניפים בטוקיו, סינגפור ושיקאגו. הבסיס שלי הוא סינגפור, ולכן אני גר שם כעת".

ר' לייזר התעניין אם קימת קהילה יהודית כלשהי בסינגפור, ובארי ספר על קהילה קטנה, המורכבת ברובה מאנשי עסקים כמותו, המשתדלים לעשות מה שהם זוכרים מזכרונות ילדותם ב'היברו סקול'.

"אני משתדל להתפלל ככל יכלתי", אמר בארי, "אבל מעולם לא למדו אותי לנחם אבליים".

"מה קרה? מי נפטר?" ניסה ר' לייזר בעדינות מתבקשת.

"בת אחי הגדול, בת שש בסך הכל... נפטרה בפתאומיות מדלקת קרום המוח... הם בשיקאגו... ורק קודם קבלתי את ההודעה... לא אספיק כבר להגיע להלוויה, אבל אל בית אחי אני מוכרח להגיע, כדי לנחם, ואני עולה כעת על טיסה לשיקאגו...".

"סליחה, כבוד הרב, באמת סליחה, אבל... אפשר אולי עוד שאלה קטנה? כיצד מנחמים במקום כזה? הלא הילדה היתה טובה... ופתאום היא נפטרה... ככה, מדלקת קרום המוח, בחטף... האם יש ליהדות משהו לומר בענין הזה?".

"לא כתוב בתורה מה לומר", הסביר האברך, "אבל עצם העובדה שהגעת ממרחק אל אחיך, על מנת להיות ביחד אתו, מעודדת אותו, תומכת בו בשעותיו הקשות ומשמשת עבורו משענת. אם בכל זאת אתה חש צורך לומר משהו, אמור לו כי אנו מאמינים שמאומה לא מתרחש בעולם מעצמו, אלא הקב"ה הוא מנהל את הכל, לא דלקת קרום המוח או מחלה כזו או אחרת בכוחם להמית אדם, אלא זוהי החלטה בלעדית של בורא העולם, ואנחנו מאמינים שזו החלטה הטובה ביותר. כך בדיוק צריך לקרות".

"תוכל להסביר לי יותר, למה אתה מתכוון?", מבט מבקש היה בעיניו בשעה ששאל.

האח והמכוננית לא נראו באופק, והאברך, אשר בתחילה לא העלה על דעתו שיאלץ להמתין כל כך הרבה, נאות להסביר.

"שים לב, כאשר נכנס לקוח לחנות בטוקיו, ומבחין שיש לו את כל מה שהוא צריך, האם מעלה הוא על קצה דעתו, שהמנהל יושב בסינגפור? ודאי שלא, אולם אתה יודע את האמת, אתה הוא מנהלה של החנות, וכל הקניות והמכירות מופיעות אצלך על המסך בבית, ולפי זה אתה מחליט מה להזמין, מה לקחת, את מי לשלוח ולהיכן".

"הבט לרגע החוצה" - המשיך - "המוני מטוסים ממריאים ונוחתים, כיצד יתכן שהם אינם מתנגשים זה בזה? בגלל מגדל הפקוח... שם נותנים הוראות מי ינחת ומי יעלה, ומנהלים את שדה התעופה כולו".

"גם מי שאינו יודע על קיומו של מגדל פקוח, אינו יכול לומר שאין מגדל כזה... לפיכך, כאשר מתעוררות לאדם שאלות או קושיות, מותר לו לשאול, אולם גם אם לא יקבל תשובה, עליו לדעת שהכל מנוהל בדקדוק מופתי בידי הבורא יתברך, ואף אם אין כרגע תרוץ ברור, אמונתנו התמימה מחייבת אותנו להמשיך להכניע לפני הקב"ה מבלי הרהור ופקפוק, חלילה".

"בצעירותי" - נזכר לפתע בארי - "בהיברו סקול למדו על זה, נדמה לי שאפילו קראו למה שאתה אומר בשם מטוסים...".

"אולי השגחה פרטית?", נסה האברך את כוחו.

"כן, כן, כך בדיוק, השגחה פרטית!".

"אספר לך ספור מענין אודות השגחה פרטית, אותו שמעתי זה עתה בנסיעתי לארץ ישראל:

ארגון תשובה גדול קיים סמינר בסוף שבוע, וכל הרוצה לבוא - הוזמן ליטול בו חלק. בין המשתתפים היה בחור שחום עור שישב בשקט והאזין לכל ההרצאות, לאחר מכן נערכה במקום תפלת ליל שבת, ולאחריה הוזמנו אלו שרצו בכך להשתתף גם בסעודה.

הגמרא אומרת (עבודה זרה ד ע"א): "מה דגים שבים כל הגדול מחברו בולע את חברו, אף בני אדם אלמלא מוראה של מלכות כל הגדול מחברו בולע את חברו, והיינו דתנן רבי חנינא סגן הכהנים אומר הוי מתפלל בשלומה של מלכות שאלמלא מוראה של מלכות איש את רעהו חיים בלעו".

מבינים אנו, שאם לא היה מורא מלכות בעולם, היה כל אחד 'אוכל' את השני, אולם לכאורה קשה מדוע לגבי הדגים נאמר: "כל הגדול מחברו בולע את חברו", ולגבי האנשים לא כתוב ש"אדם גדול היה אוכל את הקטן", אלא "איש את רעהו"?

אלא, שבאה הגמרא ומחדשת שבני אדם הנם גרועים יותר מבעלי החיים, שכן בעוד אצל הדגים רק הגדול אוכל את הקטן, בני האדם היו אוכלים גם את החברים שלהם...

רבי חיים מוולוז'ין מבאר שגמרא זו רומזת למלכות שמים: "הוי מתפלל בשלומה של מלכות", צריך האדם להתפלל על שלומה של מלכות שמים. וכונת הדברים היא, שכאשר אדם נמצא בצרה, הוא מרגיש את עצמו מסוכן ופונה לקב"ה שיושיע אותו, אולם עליו לדעת כי בשעה שאדם מיישראל סובל, שכינה אומרת: "קלני מראשי קלני מזרועי" (סנהדרין פ"ו, מ"ה), בבחינת "עמו אנכי בצרה" (תהלים צא, טו), ולפיכך כאשר עומד האדם ומתפלל להושיע מצרותו, מן הראוי שיתפלל גם על הקב"ה ועל השכינה הנמצאת עמו בצרה! רבי משה בצלאל, אחיו של האדמו"ר מגור, בעל ה"אמרי אמת", נראה במחנות ההשמדה בשואה כשהוא שומח.

כשהבחינו בכך הסובבים אותו, הם פנו אליו ושאלו אותו אם לא אבד, חלילה, את שפיות דעתו מן הצרות הנוראות, שכן איך יתכן שאדם הולך בתוך זוועות נוראות שכאלו, ועדיין מחייך?

נענה רבי משה בצלאל ואמר, שמאחר שכתוב "עמו אנכי בצרה", ובשעה שאדם מיישראל מצטער שכינה מצטערת עמו, הוא מנסה למנוע את צער השכינה ולכן משתדל להיות שמח... כזו היתה דרגתו באותן שנות אימה אינמות, תחת להט החרב המתהפכת!!...

אולם את דברי הגמרא הללו ניתן לפרש גם בדרך שלישית, הנוגעת לענייננו: "הוי מתפלל בשלומה של מלכות", יהודי צריך כל חייו להתפלל ולשאוף, שמלכות ה' אצלו תהיה שלמה, ולעשות כל מאמץ כדי שאמונתו באלוקיו תהיה אמונה אמיתית ותמימה.

וכל זאת, משום "שאלמלא מוראה... איש את רעהו חיים בלעו", על אף שמלכות בני אדם נועדה למנוע מצב של "איש את רעהו חיים בלעו", המציאות מוכיחה כי עדיין קיים פשע בעולם, ורק מי שמלכות שמים שלמה בקרבו ומקום שיש בו יראת אלקים - מצליח לשמור על עצמו שלא להדרדר ולחטוא.

יראת ה' היא אוצר

מושג כלשהו אודות יראת שמים אמיתית של גאוני הדורות, אנו מוצאים בספור מופלא שארע לרבי ברוך בער מקמניץ בתקופת מלחמת העולם הראשונה.

בשנות המלחמה גלתה הישיבה לקרמנצ'וק ולאחר שנרגעו הרוחות, חזרו כולם דרך וילנא לקמניץ.

באחד הימים נכנס חתנו של רבי ברוך בער לביתו, ומבט קצר על פני חמיו הספיק לו כדי להבין שמשוהו איום ונורא התרחש. - "רביה, מה קרה?", חרד לקראתו.

- "נכשלת", השיב לו ר' ברוך בער, "נכשלת בגזל והכשלת את העולם באשת איש". - "מה זאת אומרת?" השתומם החתן למשמע הדברים החמורים. ר' ברוך בער ספר, כי הוא נגש להוציא ספר כלשהו מן הארון, ולפתע הוא מבחין שספר זה שייך לבית הכנסת בקרמנצ'וק, והשתרע בטעות לתוך הספרים, כלומר היה כאן גזל של ספר. אולם לא זו בלבד, אלא כששב מקרמנצ'וק דרך וילנא, צרפו אותו לבית דין לכתובת גט, ומאחר שהוא פסול לכך משום היותו גזול, נמצא שהוא הכשיל את העולם באשת איש... "ככה?", נרגע החתן, "הספר הלא נמצא כאן בטעות, לא היה כאן גזל!", אולם כל דבורי לא הצליחו להשקיט את ר' ברוך בער, אשר יראת השמים שבערה בקרבו התלהטה ורתחה על הגזל ועל הכשלת העולם באשת איש, וכל נסיונות המשפחה להשיב את רוחו עלו בתוהו... לפתע, באחת, הוא נרגע, ורוחו הסוערת שקטה, נראה היה כי אבן גדולה נגולה מעל לבו, והוא מיהר להסביר לבני ביתו, שהוא נזכר כי בנסיעה מקרמנצ'וק לוילנא התנפלו עליהם רוצחים וכמעט הרגו אותם.

באותה שעה - ספר רבי ברוך בער - זוכר אני בודאות שעשיתי תשובה, נמצא שעוון הגזל כבר נמחל, ורק נותר לי להשיב את הספר למקומו, והגט שכתבתי לאחר מכן, איננו פסול...

כשאדם זוכה לחוש ביראת שמים מעין זו ומלכות שמים אצלו תמימה ושלמה, הוא יזכה שלא להכשל ויצליח לעמוד בנסיונות שמזמן לו הקב"ה בחייו, וככל שיצליח יותר ויותר לטעת בתוך לבו את האמונה הצרופה בבואר העולם, כך גדלים הסכויים שתחום ה"בין אדם לחברו" שלו יהיה במצב טוב יותר.

שכן הפחד והיראה מפני היודע כל מעשי בני אדם וכל מחשבותם, והאמונה הצרופה בכך ש"אם יעשה המצוה יצליחו שכרו, ואם לאו יכריחו ענשו, הכל בגזרת עליון" (רמב"ן שמות יג, טז), הם המעצורים בפני כל דבר שאינו טוב.

הדרך שתסייע לאדם להגיע לכל אלו היא דרך התורה. כדגים, אשר כל חיותה מתאפשרת רק במים, כך חיות בני האדם מתהווה כל עוד מחוברים הם לתורה, וככל שאדם קרוב יותר אל התורה - יש בו יותר כוחות להתרחק מן הרע.

ולואי וזוכה להדבק בתורה, לקנות בלבנו את היראה ולהגיע לדרגה הגבוהה של "תמים תהיה עם ה' אלוקיך"!

(ומתוך האור)

"תמים תהיה"

"תמים תהיה עם ה' אלקיך" (דברים יח, ג), בכלל זה מה שאמר דוד המלך: "כל מצותיך, אמונה. שקר רדפוני, עזרני" (תהלים קיט, פו). ופרש המלבי"ם: יסוד כל המצוות שיאמין במצוה ובמצותיו ולא יחקור עליהן ולא יסבור בהן סברות, רק יעשן באמונה. ורודפי דוד אמרו ששקר הדבר, אלא יש לחקור ולהתפלסף על עניני המצוות, ורדפוהו על השקפתו זו, ובקש עזרה והצלה מהם.

וזו היתה תוכחת שמואל הנביא לשאלו המלך: "נסכלת, לא שמרת את מצות ה' אלקיך אשר צוה" (שמואל א ג, ג). ופרש המלבי"ם: במה שחשבת להתחכם בשכלך על דבר ה', באמת נסכלת במה שלא שמרת מצותו. כי לא היה לך לפרש פרושים ולסבור סברות, רק לקיים בתמימות כדבר הנביא.

כי עלינו לדעת, שהקדוש ברוך הוא קורא הדורות מראש, וידע כל המצבים והחשבונות, ועל מנת כן ציוה. ואין לנו להתחכם וסבור סברות, אלא לקיים בתמימות צויו, והולך בתום ילך בטח. ולסבא [מנובהרדוק] זצ"ל היה על כך ספור מאלף.

המלך קרא לשר האוצר. אמר לו: "מזה זמן רב מתנהל משא ומתן על הורדת המסים להגברת הסחר המשותף עם המדינה הסמוכה, והבשיל לקראת חתימת הסכם. סע לבירת המדינה ותחתום על ההסכם שהתגבש. אבל הוראה אחת לי: יערכו שם נשפים ומסיבות לכבודך ולכבוד הארוע, אל תגרר להתערבות על שום דבר שבעולם!"

שר האוצר נפגע: "יכי חשוד אני בעיני המלך כמהמר כפיתי? מימי לא התערבתי, על שום דבר וענין!"

איני חושד בך, ואני מקוה ובטוח שתביא כבוד לממלכה. אבל יודע אתה, התושבים שם חובבי הימורים והתערבויות, אל תגרר ותסחף!"

הבטיח, למרות שהדרישה נראתה לו מיותרת ואפילו פוגעת. נסע למדינה הסמוכה והתקבל בכבוד מלכים. החוזה נחתם בטכס רב רושם, ולאחריו הזמינו עמיתו שר האוצר למשתה שרים שנערך במיוחד עבורו. כטוב לב שר הבטחון בין, הרים כוס נוספת לברכה: "אני שמח שכלכלות שתי המדינות יתאחדו. למרות שחברי שר האוצר ניהל את המשא ומתן בסודיות, הייתי מעודכן בכל פרטיו. לא ממנו, אלא ממרגליו במדינה הסמוכה! הם שתולים בכל עמדה, גם במשרד האוצר -"

"לא יתכן!" התפרץ שר האוצר, נפגע עד עמקי נשמתו. מרגל, בלשכתו? מוקף הוא ביועצים מהימנים, אי שמהם אינו מועל באמונו! הביט סביבו, וראה פרצופים מגחכים, לועגים לתמימותו. גם הוא היה מבוסס, והיין עלה לראשו. "תוכיח!" התריס בפניו זר הבטחון המבודח. "זו עלילת שוא!" החיוכים התרחבו לנוכח זעמו, והבעירוהו שבעתים.

שר הבטחון נענה לאתגר: "להוכיח? הרי לא אסגיר את האיש שלנו בלשכה. אבל הנה, יש לי הוכחה. מה תאמר לך שידוע לנו, שיש לך כתם לדה אדמוני בצורת כוכב מחומש? אה?!"

מלמול של הפתעה ליוה את דבריו.

"הנה ההוכחה שהוליכוך שולל!" צהל שר האוצר. "אין לי שום כתם לדה!" תדהמה.

אבל שר הבטחון נשאר זחוח: "יש, ואני מוכן להתערב אתך. מאה אלף רובלים מול אלף מארקים!"

האווירה היתה מחושמלת. "מוסכם!" הכריז שר האוצר. אם היה מתחמק, היו לועגים ושמחים לאידו. עכשיו, יוכיח להם שאין שום מרגל בלשכתו. אמנם המלך ציוה עליו שלא להתערב, אבל לא לכך התכוון. זו התערבות בלי שום סיכון, הפרכת עלילת שוא. חפת את השרוולים, הראה את זרועותיו.

אין די בכך. הסייר את המקטורן, התייר את העניבה, פשט את החולצה, התערטל מהגופיה, ואין זכר לכתם לידה. הפרצופים הספקנים עקבו בדממה. חלץ את הנעלים, פשט את הגרבים, פתח את חגורה, השיל את המכנסים, אין. המצביא הודה בתבוסתו. בפרצוף עגום סיכם, שהולך שולל. שר האוצר חגג את נצחונו. לבש את בגדיו וחתם בכוס יין. שר הצבא שלח, והובאה מזודה מלאה מזומנים. מאה אלף רובלים בשטרות מרשרשים. "אני פה בשליחות ממלכתית. את הכסף אתן למלך", הודיע שר האוצר, וזכה להערכה כללית. שב לארצו, ונועד עם מלכו. הושיט את החוזה החתום, והגיש את המזודה. "מה זה?", שאל המלך. "תשורה צנועה", התענו. "מאה אלף רובלים, דמי הזכיה בהתערבות". פני המלך התקשחו: "אבל הוריתי שלא תתערב, בשום פנים ואופן! והבטת!?" "אכן", הודה, "אבל לא לכך היתה כונת המלך. היתה זו התערבות בטוהה", וסיפר את העלילה והפרכתה. המלך נאנח. "אם כך", אמר, "בוא ואספר לך מה באמת היה!"

מה באמת היה? הלא הוא היודע, הוא היה שם!

והסתבר, שלא ידע - סיפר המלך: "הגיע אלי נציגו של המלך מהמדינה השכנה. בישר שהמשא ומתן הוכתר בהצלחה והזמין אותי לטכס החתימה. הודעת שיש לאכול לבוא, אבל אשגור את שר האוצר. הצוותות מטעמו שקדו על ההסכם, וראוי לכבדו בחתימה.

אמר לי: מלכי התכונות לתשובה זו, והורה שאבקש, שאם כבוד מדינתך יקר בעיניך, אל תשלח את הטמבל הזה. הוא נושא לגיחוך בין לאומי. – נפגעת: שר האוצר לי טפס וסכל? אין חכם ונבון כמוהו! ענה: הוד מלכותך עוצם עיניו בפני העובדות. שוטה הוא ופתי. אם ישוגר אלינו, נצליח להשפיע עליו שיפשוט את כל בגדיו לעיני כל השרים, יעמוד מעורטל מגוחך! לא יכול להיות, לא יתכן!

אמר: מלכי הסמיק אותי להתערב. עשרה מליון רובלים מול עשרה מליון מארקים! מוסכם. נד בראשו והלך. חשבתי בדעתי: המלך אינו טיפש, ולא יסכן עשרה מיליונים בחינם. איך יוכל להשפיע עליך להתערטל מכל בגדיך? גם אם אינך חכם במיוחד, אבל עד כדי כך?! והבנתי שאך ורק באמצעות התערבות. הטלתי עליך את השליחות, ואסרתי עליך להתערב. והתחייבתי. ועכשיו, ראה מה עשית. גם עברת על צוויי – גם עשית עצמך ללעג ולקלס, התערטלת לעיני כל – גם הבאת אותי במבוכה, איזה שר אוצר טיפש מניתי – וגם הבאת מאה אלף, וגרמת הפסד של עשרה מיליונים. נזק נקי של תשעה מיליונים ותשע מאות אלף מארקים, עוברים לסוחר – הכל משום שהיית חכם בעיניך, והחלטת שהציווי אינו גורף ומוחלט. כי לדעתך בטל טעמו. כאילו אתה יודע הכל – והנמשל, כה מובן! ואספר סיפור אמתי, שארע לפני כשנה –

אברך בן עליה חלה במחלה נדירה. בבית החולים בו אושפז לא מצאו לו מזור. נודע, שבית חולים אחד בארצות הברית מתמחה במחלת העיכול הנדירה הזו. שגר את כל המסמכים לפרופסור והזומנו לבדיקות ולטיפול. האברך אינו יודע אנגלית, אבל ארגון העזרה שם פעל להפליא. הצמידו לו אברך מקומי שהמתין לו עם כסא גלגלים ליד כבש המטוב ומשם לאמבולנס שהסיעו לבית החולים. וכבר למשרד מנהל המחלקה שהמתין להם. התברר, שזו רופאה. מנהלת המחלקה כבר החזיקה בידיה את המסמכים וניהלה שיחה ערה באנגלית שוטפת עם האברך המלווה. כנראה סיפר לה שזה בן ישיבה שתורתו אמנות, והרופאה השמיעה משפט שנשמע כדברי התפעלות וקמה מאחרי המכתבה ונגשה אליו, הושיטה יד בהערכה –

מבולבל היה מהכל. מהמחלה ומהפרדה ממשפחתו, מהטיסה והנסיעה הבהולה, מבית החולים ומנהלת המחלקה שבידיה תופקד החלמתו. והיא מושיטה ידה בתום לב, אין זה מן הנימוס לסרב. ואולי תפגע, ותסתייג, ולא יטופל כאן כדבעי – ויש צדדים להקל – אבל חייך בנועם ואמר: "תתנצל בבקשה בשמי. תסביר שאין זה אישי. אנחנו מנועים מלהושיט יד לנשים". להפתעתו הלה לא אמר דבר. הפרופסור שבה למקומה בדומיה. "למה לא הסברת לה?!" שאל.

והאברך ענה: "כשהצגתי אותך ודברתי אודותיך, אמרתי שיש להתייחס אליך ברגישות, ובמדת האפשר לבקש מהאחים שיערכו בדיקות דופק ודם, כי הדת מגבילה אותנו במגע עם נשים. אמרה שהיא שומעת זאת לראשונה, ואינה מאמינה. היא תבדוק זאת. וקמה להושיט לך יד. ועמדת בנסיון!..." (והגדת)

לפני היציאה למלחמה, אומרים ללוחמים: "מי האיש אשר ארש אשה ולא לקחה ילך וישב לביתו, פן ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה" (דברים כ, ז), ודבר של עגמת נפש הוא זה (רש"י כ, ה).

מלחמה היא מקום סכנה, עלולים למות בה, ועל מנת כן יוצאים אליה. אבל אם ארש אשה, כואב לו שבעתים למות. ומדוע, משום שאם ימות תנשא לאחדם אחר.

לא מובן. הוא ימות, ועקרונית מוכן הוא לכך. אבל לא, אם איש אחר יקחנה לאחר מותו. וכי מה רצונו? שבגלל שהתארסה לחיל שנפל תשאר עגונה עד סוף ימיה?! מה אכפת לך, הלא אתה מת, מה אכפת לך שתמצא את אשה! לא. למות מוכן הוא, אבל לא שמישהו אחר ירויח מכך... כאלו אנחנו. התורה העידה בנו. ומעשה שהיה –

הגאון רבי יהונתן איבשיץ זצ"ל היה רבה של פראג. יום אחד עלה הקצב לשאול שאלה. שחט שור ענק, והתעוררה שאלה אודות נקב בראה. עיין הרב ולא מצא התר. קבל הקצב את הדין. סגף הפסד של מאות זהובים. היה עליו למכור את בשרו לגוי ברבע המחיר. מה אפשר לעשות, הלכה זו הלכה. כעבור כמה ימים עלה הקצב לדין תורה עם רעהו על סכום פעוט. הסכום לא משנה, לוחם הוא על העקרון. שטח טענותיו ובעל הדין ענה כנגדו. חקר הרב ודרש, ברר ופסק: הדין עם שכנגדו, לא עם הקצב.

ואז, התפרץ. ואיך התפרץ! הרב לא ירד לעמה של הלכה, הרב לא פסק הדין לאשורו. הרב משוחד, הרב עוין הוא אותו. הוא יצא ויבעיר אש מחלוקת. יגייס אוהדים, ילכד את אויבי הרב, עוד ישלם על כך בכסאו! הרב היה המום. לא הבין: לפני כמה ימים הודיעו שעל פי דין תורה הפסיד כמה מאות זהובים, וקבל את הדין בהשלמה, לא התריס ולא התקומם. מה ארע עתה, למה התפרץ כך עבור כמה זהובים!

ואז הבין: שם הפסיד כסף, והבליג. אבל פה, האחר זכה. וזה – לא!... שכך טיבו וטבעו של אדם: זה שהפסדת, זו חצי צרה. אבל שהאחר הרויח, זו צרה צרורה!

והקדמונים ("ארחות צדיקים" שער יד. "ראשית חכמה" שער העונה פרק יד) משלו משל –

חומד וקנאי הלכו יחדו, פגש בהם מלך אחד. אמר להם: "אחד מכם יבקש ממני דבר, ואתו לו משאלתו. אך ידע, שלחברו אתו כפלים!" לא הסכים הקנאי לבקש, כי אז יקבל חברו כפלים, ויקנא בו. מוטב שהחומד יבקש כשגות חמדתו. והמלך עומד ומחייך. מראש צפה זאת...
1

לא... פשוט אני בדרך לסליחות, אני שם את החבילה כאן, אני אחזור אח"כ" - מניח את השקית על המסמר והולך לו לחיים טובים ולשלום.

הילדים מתעוררים בבוקר: "אבא, מה הלך כאן בבוקר? שוב פעם באו הפקחים של העירייה!?"

לא... זה היה המשוגע עם המסמר. אם הוא מוכן לשלם על מסמר \$30,000, אל תתפלאו שהוא דופק בדלת ב- 415 בבוקר."

חולפים שלשה שבועות - במ - במ - שוב פעם דפיקות בדלת בארבע בבוקר! "מה קרה???"

"באתי לקחת את השקית שלי!"

לובש את החלוק, פותח לו את הדלת, 'בעל המסמר' לוקח את השקית ומלביש במקומה שקית חדשה כבדה יותר - "אני אחזור בערב, ב"נ, לקחת את השקית."

בבוקר כל המשפחה יוצאת מהבית - הילדים לתלמודי תורה, האמא לעבודה והאבא לכולל. חוזרים כולם בשעה 1600 ומריחים 'ריח לא טוב' [בלשון עדינה] - כולם מתנדבים לחיפושים - אולי נכנסה בטעות יונה לתוך המזון והתבשלה שם... בסופו של דבר, הסתיימו החיפושים ללא תוצאות.

למחרת בבוקר קמים כולם, ורואים מטס אווירי של 60-70 זבובים מעל ראשיהם, כל אחד תופס K-300 ביד ומתחיל לרסס. לאחר ההדברה כולם מתפזרים - לבית הספר, לעבודה ולכולל.

חוזרים אחה"צ הביתה, וקולטים שמה שהיה בבוקר היה רק הקדמה - מאות יתושים קטנים בכל הבית!

הבינו כולם שזה מהחבילה שתלה אצלהם 'בעל המסמר'. הולך בעל הבית וממשיך את החבילה, ומבין שזה כנראה התרגול שאיתו הוא עשה את הכפרות - ריח איום ונורא!

אומר בעל הבית לאשתו: "בואי נזרוק לו את זה!"

"השתגעתי! אתה תפר את החוזה - תצטרך לשלם לי 100,000! - אף אחד לא זורק שום דבר, תכסו את זה בניילון!"

אחרי יומיים, המשפחה כבר בקושי נושמת. ברגע שהם נכנסים הביתה, ישר הם יוצאים למרפסת וסוגרים את הדלתות, כי את המסכות של סדאם חוסיין כבר החזירו כולם

בדיוק הגיע 'בעל המסמר' לבקר את חמותו, ורואה את כולם במרפסת: "חבר'ה, מה קרה? על האש בעשרת ימי תשובה???"

"תעשה טובה, תוציא לנו את הנבלות מהבית!!!!"

"אין בעיה, אבל מחר תיקחו בחשבון שאני אביא לכם אחד חדש!"

אמר לו בעל הבית: "תשמע, קח את ה- \$30,000 שלך בחזרה - רק תיקח את זה מפה!"

"חביבי, חוזה זה חוזה - המסמר שייך לי. יש רק אופציה אחת - למכור את הדירה - מוכן???"

"אתה יודע מה? בסדר - תביא \$350,000 ואני הולך מפה!!!!"

"חחח... מה קרה לך, אחרי שהשקעתי \$30,000 במסמר אני אתן לך \$350,000! אתן לך \$200,000 בלבד!"

"פחות מהמחירון???"

"בטח, שילמתי לך כבר 30 על החשבון!"

"אבל אמרת לי שאתה מוכן לשלם \$350!"

"נכון - זה היה לפני המסמר! אבל אחרי המסמר - הכל כפי שהיה!"

עד כאן המעשה כפי שמובא בספר תולדות יעקב יוסף {פ' תצוה} - עם קצת תוספות - וכל המוסיף, מוסיפים לו מן השמים

נשאלת השאלה - מה רצה הבעש"ט להוציא מהסיפור הזה?

אומר הבעש"ט - זו דרכו של יצר הרע. לאחר שהוא נועץ מסמר בבן אדם, הוא עושה בו מה שהוא רוצה!

זה מתחיל מלגלוג על דברי תורה, אח"כ זה עובר לרציחת הסבא... למחיקת שם ה' מספרי התורה עד שהוא מגיע לעבוד ע"ז!

אומרים לנו חז"ל - "עבירה גוררת עבירה" - אבל אם תתפוס מצוה אחת שתהיה אצלך כמין מסמר - המצוה הזו תגרור אחריה מצוות נוספות!

(ברוך שאמר)

כי אתה בא אל הארץ אשר ה' אלקיך נותן לך, לא תלמד לעשות כתועבות הגויים ההם, לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש, שואל אוב וידעוני, וכי, כי תועבת ה' כל עושי אלה, ובגלל התועבות האלה ה' אלקיך מפיניך.

רצינו להכנס לנושא מורכב, נקוה לסייעתא דשמיא שיתבהרו הדברים כדבעי. כתוב בפרשת שופטים (יח, ט) 'כי אתה בא אל הארץ אשר ה' אלקיך נותן לך, לא תלמד לעשות כתועבות הגויים ההם, לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש, שואל אוב וידעוני, וכי, כי תועבת ה' כל עושי אלה, ובגלל התועבות האלה ה' אלקיך מורישי אותך מפיניך'. בתחילה קרא לזה תועבות הגויים, ואחר שהזכיר רשימת העניינים, קרא לזה תועבת ה'. וקשה שבשלמא אצל השי"ת מובן שזה מתועב, אך אצל הגויים האם זה תועבה אצלם, הרי שואב אוב וידעוני, מעונן ומנחש אינו תועבה אצל הגויים, אדרבה הם משלמים להם כסף רב.

וכתב החתם סופר [תורת משה] שפירוש הפסוק הוא כך. 'כי אתה בא אל הארץ לא תלמד לעשות תועבות הגויים'. היינו שמלבד האיסורים שעוברים הגויים,

שאצלהם זה נאה ומתוקן ובעיני ה' הם תועבה, מלבד זאת יש 'תועבות הגויים' שאסור לנו ללמוד מדברים מזוהים שנכנסים מפעם לפעם אצל הגויים, והלכים באופן כזה, ומזמרים באופן כזה, וכן בתספורת השערות, פעם כך ופעם כך, פעם הולכים במכנסים כאלה, ופעם מכנסי גיינס קרועים עם כתמים, זהו תועבות הגויים. הגוי מחליש שצריך לרקוד כמו פינגוין, לך תספר לאריסטו החכם הגוי שהמכנסיים הכי יקרים זה מכנס גיינס קרוע עם כתמי קטשופ, לא יאמין לך שמשלמים על זה פי עשר ממכנס חסידי רגיל. זהו תועבות הגויים. אי אפשר להסביר את השגעון הזה, אבל זה המציאות המתועבת שלהם. אפי' דברים שאצל חכמי האומות ייחשב למעשה נתעב, כך הם נוהגים, כך לובשים היום מכנסים וכך מפזרים השערות וכך רוקדים כפינגוין.

ומבאר החתם סופר 'לא תלמד לעשות כתועבות הגויים ההם', אין הפסוק מדבר על אוב וידעוני ומנחש ומעונן, אלא שהפסוק מזהיר כל אחד מישראל להזהר ולהשמר לו ולבני ביתו להתרחק מכל דרכי הגויים ומלבושיהם וריקודיהם, כל מה שגוי נוהג, תתרחק מזה, כשניזהר בזה, מבטיח לנו הכתוב 'לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש, קוסם קסמים, מעונן ומנחש ומכשף, כי תועבת ה' כל עושי אלה', זהו תוצאה למי שיקיים הרישא של הפסוק.

מה שהיה בזמן החת"ס זה מיעוט שבמיעוט למה שנעשה בדורינו דור אחרון, הרי כל העולם מחובר ברגע אחד, גוי יפאני נופל לו ברעיון שגעון איך לרקוד, וברגע אחד זה כבר נמצא בכל כיס של מילארדי אנשים בעולם, והקליפה זוחלת ונכנסת לגם לחתונות של חסידים ואנשי מעשה, ואפי' בחתונות שבארץ ישראל, של אנשים יראים ושרים, יש ריקודי טראנד. אם אצל הגויים נכנס שגעון של 'טראנד', איך זה נכנס אצל חסידישע חתונות? רבונא דעלמא. לא ניכנס לסוגיית חוקות הגויים או סוגיית דרכי האמורי, לא זה הנושא. הנושא הוא שלא ללכת אחר תועבות הגויים שהם מתחדשים בשגינותיהם כל כמה ימים, פעם נהגו לשפוך מים קרים על הראש, ופעם לרקוד כמו פינגוין. התוצאה מההליכה אחריהם הוא שהבנים יוצאים לתרבות רעה ח"ו.

וזה לשון מרן החת"ס שם: 'והזהיר הכתוב לאמור שלא נתחיל להרגיל ולהנהג בנינו בתועבות הגויים שהוא מלבושם ולשונם והדומה לזה ואם נהי' שמורים וגדורים בזה אז נהי' בטוח שלא יצא א' מבנינו לתרבות רעה ח"ו וההיפוך בהיפוך כי מהקטנה יבואו בנינו אל הגדולה עד שיעבדו ע"ז ח"ו וזהו שאמר לא תלמד לעשות כתועבות הגויים ואז תהי' סמוך ובטוח שלא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש וקוסם קסמים וכדומה אשר הם תועבת ה' כי מתועבת הגויים יבוא אל תועבות ה' ע"ד ותתפשטהו בבגדו וינס ויצא החוצה שפי' בזהוה כשהקליפה תופשת במלבושים סופו לצאת החוצה לגמרי ח"ו ר"ל משעות רעות'.

מה נאמר ומה נדבר, מי מוליך את המודה של הביגוד, ושל המשקפיים, הרי הזה"ק אומר שהקליפה אוהזת במלבושים, ויש להזהר בזה מאד. וכן תנועות הריקוד שנכנס לפני שנתיים שרוקדים כמו עוף פינגוין, בחורים וילדים רוקדים בשורות זה אחר זה, וזה ממש ריקוד של גויים, זהו שגעון של הבעל דבר, החתם סופר אומר שעיי"ז יוצא הילד לתרבות רעה, אח"כ מתפלאים למה, והרי אתה שנתת לו לרקוד כך, ואמרת לו שזה יפה. סופו שנופל רח"ל לכישוף וע"ז.

הנקודה הזו צריכה חיזוק רב. ונדבר מענין אחד שהדור הצעיר צריכים להתחזק בזה, שאין יודעים מה הבעיה בזה. הנה נודע שיש ענין גדול בעבודת הנגינה, בבית המקדש היו הלוויים מנגנים ניגונים קדושים. וחסידיים ואנשי מעשה מתוועדים ומנגנים ניגוני יראה ודביקות. וכן מזמרים זמירות שבת ויום טוב בשמחה והתלהבות הנפש.

והנה בדורות אחרונים יש כמה מנגנים הנקראים 'זמרים חסידיים', שהלכו וטמאו את אוזניהם ושמעו קול נגינת הגויים, בכל מיני תנועות שונות ומשונות שלא שערום אבותינו, ואח"כ 'מדביקים' על זה פסוק קדוש אפילו שירי השירים או דיבור באידיש, ועוד קוראים לזה 'ניגונים חסידיים', פעם היו מתביישים במקור הנגונים, בימינו הם כבר לא מתביישים וכותבים להדיא מהיכן מקור הניגון הזה, וזה יכול להוריד את נפש השומע מדחי אל דחי, ובספה"ק מבואר שזה משפיע מאד על הנפש. ב"ה בארץ ישראל עוד לא הגיע הנגע כ"כ חזק, אך הייתי בכמה חתונות באמריקע, זה ממש נגע צרעת, לפני ברכת המזון הופכת החתונה לתיאטרון, מנגנים ניגונים של גויים על פסוקי תהלים. רש"י כתב עה"פ 'בחקתיהם לא תלכו', מה הניח הכתוב שלא אמר, אלא אלו הם נימוסיות שלהם כמו תרסיות ואצטדיות. שהם מקומות של זמרי האומות. וזה מוריד את בני הנוער לעבר פי שחת. כי זה משפיע על האדם את ההשתוקקות של טומאה שהיה לזמר באותה שעה שזימר.

ניגונים כאלה אין מעוררים את לבנו להשתוקק להתדבק בהשי"ת, כמו ניגוני הצדיק מסקולען והצדיק ממוז"ץ, שכשחיברו הניגון, היתה התנועה יוצאת מתוך לבם הזך בשעה שהיו משתוקקים ומתגעגעים להשי"ת. בחצרות החסידים נהגו לנגן ניגוני הצדיקים, הרה"ק מזלזטשוב, בעל התניא, הרה"ק מבארדיטשוב, הרבי רבי אלימלך, וכן בחצרות ליטא היו כמה מנגנים, כהג"מ רבי ברוך בער ועוד, כשמנגנים ניגונים קדושים של צדיקי אמת, זה משפיע על הנפש קדושה וטהרה.

ונלקט לקוטים קדושים מדברי רבוה"ק על ענין הנגינה: כתב החינוך במצוה שפ"ד, משרושי מצות הניגון בבית המקדש, שבשעת הקרבן היו צריכים לכוון דעתו פה בשלימות, כמו שידוע שהוא נפסל במחשבת פיגול [כמ"ש הישחמ משה, שכל זמן שבעל הקרבן לא שב בתשובה שלימה, היה נכנס בראש הכהן מחשבות רעות של פיגול חוץ לזמנו וחוצץ למקומו] וכיון שצריך הקרבן כונה שלימה, נצטוו לזמר ולנגן, לפי שבהיות האדם בעל חומר צריך התעוררות, כי הטבע מבלי מעיר יעמוד כישן, ואין דבר שיעורר את הנפש כמו קולות הניגון, וכ"ש כשמזמר בחצוצרות שהוא הקול הגדול בניגון, ולכן נצטוונו 'והרעותם בחצוצרות'.

וכתב רבי סעדיה גאון בספר 'אמונות והדעות' מאמר עשירי אות יח, שהדבר תלוי במה שאדם מנגן כך מתעורר לבו לשם, כפי הפנימיות שהכניס שם המנגן

חורבן קשה מאד במח הילד. בפרט בימינו שיש נגנים קטנים ואזניות, ומכניסים מזה לזה זמר 'חסיד', ומי יודע מה הילד שומע. ירחם ה' על בניו.

המלבי"ם מזכיר שתחילת הניגון היה בכוש, אבי כל תופס כנור ועוגב. וכן גם בימינו יש מנגנים שחורים מכוש, שחידשו חידושים רבים במוזיקה, הופ מיט פופ, ג'עז מיט קעז, וזמרים חסידיים ורקדים ומנגנים ממש כמותם. וכל תכלית התנועות הללו מביאים לשפלות הנפש, ולתאוות קשים ונוראים. רח"ל.

הניגון האמיתי שמשבי את הנפש ומדבקות אותו להשי"ת הם ניגוני הצדיקים, כמו ניגוני הגדול של בעל התניא ארבעה בבות, שמכוון כנגד מדרגות נפש רוח נשמה. וניגוני של הרה"ק מזלאטשוב והרה"ק מבארדיטשוב זי"ע, הרי מעוררים את לב האדם לתשובה ולהתחדשות בקרבת ה'. לעומת זאת הזמרים ה'חסידים', איזה 'סודות' הם מכניסים בניגוניהם?

והרי מבואר באגרא דכלה פ' שופטים באריכות בענין כח הפועל בנפעל, שאסור להשתמש בממון מאדם רשע, שזה יכול להשפיע על נפש האדם שלא כראוי, והרי הבעש"ט אומר שהרבה יותר מזה משפיע ופועל ניגון על האדם השומע אותם. הרה"ק מזיקוב אומר שניגוני הרה"ק מראפשיץ זי"ע מסוגלים לטהרת המחשבה. ואמר [וכ"כ בפלא יועץ] שכשם שכשאומרים דברי תורה של הצדיק, שפתותיו דובכות בקבר, כך כשמנגנים ניגון של צדיק.

צריך להתחזק בזה מאד, כי ידוע שכל מה שנתדרדר הדור באמריקה, לאחר עשר שנים זה מופיע גם בארץ ישראל, ועלינו להזהיר ולעצור את הנגע מבעוד מועד, שנעשה שם מצב כזה, שלפני ברכת המזון בסוף שמחת התנועה, עומדים ורקדים כפיניגוינים. וכן בא"י יש ריקוד הורה שהרה"ק מסקולען זי"ע שהיה מבין גדול בנגינה, כשהשמיעו לפניו ריקוד הורה בחתונה באמריקה, ואמרו לו שזה ניגון ירושלמי, לאחר כמה רגעים צוה להפסיק הניגון הזה, ואמר שאין מירושלים ויש בו ריח שאינו קדוש, שמקורו מהערבים, וסימן לדבר, שכל ריקודי ישראל הם לצד ימין, וריקוד הורה לצד שמאל. עלינו לעמוד מרחוק מכל מה שמקורו מהגויים, אע"פ שנסתרש בישראל ונדמה כאילו מקורו מחצר הרשב"י במירון, הרי הוא ריקוד ערבי שחיברו אחד מתלמידי 'אבי כל תופס כנור ועוגב', עלינו להתדבק רק בניגוני הצדיקים וריקודיהם.

בענין הזהירות לשמוע ניגונים כשרים ממנגנים כשרים, ושאל אם נזהרים בזה, זה יכול להשפיע מאד לא טוב על השומעים. ורצינו להוסיף לה שני מעשיות. אחד הוא חסידישע מעשה שסיפר אב"ד נאסוד הגה"צ רבי משה אריה פריינד זצוק"ל שמנהגו של הרה"ק הייטב לב מסיגוט היה שהחזנים היו נכנסים לפניו בחודש אלול לזמר הניגונים שהם עתידיים לנגן בימים הנוראים. ואחד החזנים חיבר תנועה על 'וכל מאמינים'. ובשעה שישב בביתו לחבר הניגון, התקשה בקטע אחד איך לסיים התנועה יפה. ועזרה לו אשתו, עזר כנגדו, והיא השלימה את תנועת הניגון יפה. בבואו לפני הרבי התחיל לומר את ה'וכל מאמינים' שחיבר, כיון שבא לפני הקטע הנ"ל שחיברה אשתו, תיכף נתנמנם הרבי. ויהי לפלא. לאחר כמה רגעים הקיץ הרבי ושאל את החזן, 'מי חיבר את הניגון הזה?', אמר לו החזן בכבושה, הקטע הזה חיברה אשתי. אמר לו הרבי, אהה, עתה אני מבין מדוע ראיתי בחלום כשנמנמתי, שאשה עומדת ליד העמוד והיא הבעלת תפילה בבית הכנסת...

אותו צדיק הרגיש בקדושתו הנוראה על כל תנועה שבניגון, את מהות מחבר הניגון. ואם אין אנו מרגישים כך, הרי המציאות היא שאם הזמרים ה'חסידים' מטמאים את עיניהם ואוזניהם ומביאים תנועות ממקלות הנכרים והנכריות, אין ספק שהדבר משפיע שלא לטובה. אשע"כ עלינו להתדבק רק בניגונים שחיברו צדיקים, יראים וכשרים. ולא הביאו ולא 'גיירו' שום תנועה ממקורות זרים.

עוד ליטווישע מעשה נורא שסיפר המשגיח הנודע הג"מ רבי נתן מאיר וואטפויגל זצ"ל, משגיח דישיבת לייקווד. [מובא בספרו לקט רשימות] שבימי חג הסוכות האחרון של מורו ורבו הג"מ רבי ירוחם ממיר זצ"ל, ראה בחלום את מורו ורבו הג"מ רבי איצאלע בלאזער תלמיד הגר"ס זצ"ל, ולימד אותו ניגון קדוש על הפסוקים 'אשרי איש שלא ישכחך וכן אדם יתאמץ בך'. ורבי ירוחם היה יושב בסוכה ומנגן לפני תלמידיו ניגון זה שלימדו רבו בחלום, רבי נתן מאיר וחבריו המה ראו כן תמהו, נבהלו נחפזו וקלטו את תנועות הניגון הקדוש בלבם, ניגון עם ריח גן עדן.

לאחר שנים עמד רבי נתן מאיר לפני תלמידיו ביום הדין, לפני התקיעות, וככהנה והתעוררות לקראת התקיעות ותפילת מוסף, ביקש ללמד אותם את הניגון הקדוש הנ"ל, רבי נתן מאיר השתדל אחת ושתים, פעמיים ושלוש, ולא נכנס הניגון בלב תלמידיו. או אז עמד רבי נתן מאיר וצעק לתלמידיו, אינכם ראוים ללמוד ניגון קדוש זה, וזאת מפני שלבכם מסואב בשמיעת ניגונים מסואבים אחרים, ממנגנים שאינם כשרים. ויהס את כל העם, וצוה עליהם להרהר בתשובה על כל מה ששמעו ניגונים שאינם כשרים. או אז חזר ולימד אותם את הניגון הקדוש פעם אחת, וקלטו הכל את הניגון בלב זך. עד כדי כך יש להזהר מלשמוע ניגונים ממקורות זרים, שזה מטמם הלב כ"כ, עד שאי אפשר לשמוע תנועות דקדושה.

(הגרמ"י רייזמן)

במחשבתו בעת הניגון, הקול הנעימה, הלחן והזמר, מעוררים כל אחד מהם פנימיות הנפש, תנועה זו מעוררת מלכות, תנועה זו מעוררת כניעה, תנועה זו מעוררת שמחה, ותנועה זו מעוררת תוגה. ומנהג המלכים צריכים הנהגה נכונה, שיש מנגנים לפניהם כדי שיוכלו לכוון מלכותם כראוי.

הרה"ק כתב בתהלים לבאר 'למנצח בנגינות', כי דוד המלך היו לו כמה כלי זמר, כל פעם השתמש בכלי אחר לזמר ולנגן לפני ה', פעם לקח כלי הנקרא 'נגינות', ופעם כלי הנקרא 'שמינית', ובכלים הללו היה מתדבק בהשי"ת.

בעל התניא אמר שידוע מהקדמונים שהלשון שבפה הוא קולמוס הלב, הוא מודיע מה שיש בלב. אך הניגון הוא קולמוס הנשמה, שצריכים לדעת פנימיות הנשמה, ושומעים זאת על הניגון שלו. הניגון מוציא ומגלה עומקי פנימיות הנשמה. בפולין היה אדמו"ר רבי משה יחיאל אלימלך מלעברטוב, רבו של הג"מ רבי שמשון מזעליכו. וכתב בספרו 'מאמר הניגון', בשם הרה"ק רבי נחמן מברסלב זי"ע שרועי צאן היו מנגנים בחליל, שמרוב הנהגתו עם הבהמות כל היום, יכול להתגשם להיות כבהמה ממש, ולשכוח שיש לו נשמה של אדם, וכיון שאינו רואה אדם כל היום, הרי 'או חברותא או מיתותא' אין לו עם מי לדבר, וכספה וגם כלתה נפשי למצוא איזה אדם, והוא רק עם בהמות, ולכן הוא מנגן בחליל, כששומע הניגון של הנשמה שלו בעצמו, הוא מוצא חברותא.

כתב החת"ס בדרשות ר"ה דף יז. עה"פ 'שאו זמרה ותנו תוף כנור נעים עם נבל'. כי יש להתבונן מי המציא את הנגינה בעולם. כתוב בפרשת בראשית כשנולד יובל, הוא היה אבי כל תופס כנור ועוגב, הוא מנגן הראשון שבגולם. וכתב המלבי"ם, הוא לקח לחלקו את הנהר הסובב את כל ארץ כוש, שיש שם זימה ותאוות חיצוניות, והוא היה המתחיל בזמר וניגון שיש להם שייכות אל התאוות הבהמיות, והיה דרך המתעטעים לשורר, והגם שאח"כ שב הניגון לדבר נכבד, והתחילו לשיר לאהבה האמיתית להשי"ת, כמו שאמר המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע שמתוך אהבות נפולות יכולים להמשך לאהבת ה', אך הממציא כלי שיר, עשאו לשירי עגבים רח"ל.

ובזה פי' החת"ס 'שאו זמרה', כי בכל מיני זמר יש אחיזה לחיצונים, וצריך בעלי זמר צדיקים קדושים שיסלקו החיצונים מהזמר. ושמעתו בשם הגאון בעל שאגת אריה, שרק בעלי רוח קודש יכולים לסלק הקליפה של הזמר, ולכן אותיות שלאחר זמר ח"י הוא ח"י, ור"ת כנור נעים עם נבל. הוא כנע"ו, הקליפה הקשה. ורק כשצדיק קדוש מנגן, הוא שומר שהקליפה לא תזיקנו.

הקליפה עובדת בכל דור בצורה אחרת. לפני מאה שנה בדור ההשכלה היתה הקליפה מדברת אל הנוער דרך חוברות של חכמות, וכך משכו מכל בית טוב בן או שתיים. בימינו הקליפה מדברת אל הנוער בזמר ויוני. דיסקים שיש עליהם תמונה של אדם עם כובע חסידי, וגם כתוב 'בס"ד', והניגונים האלה יוצאים דרך האוזניות לתוך מוחות טהורים של בנינו ובנותינו, וזה מפיל אותם לעבר פי שחת. והנוער נמכר לזה באופן נורא ואיום, ניגונים קדושים אינם ממכרים את האדם, רק ניגונים טמאים יש בהם התמכרות. הגויים החכמים יודעים כח הניגון, עד כדי כך שהם יודעים שיש מנגינות שגורמות לנפשות לפזר ממון, והם משמיעים את זה ברקע במרכזי קניות. ויש מנגינות שפותחות תאוות אכילה, ומשמיעים את זה ברקע המסעדות. פיצה וסטייק.

היו חסידי בעל התניא שאמרו לפניו שאינם מכינים ספר התניא, ואמר להם, שינגנו תחילה ניגוני התעוררות הפותחים את הלב להבין בספר התניא. הרי שהניגון משפיע על נפש האדם הן לטוב והן למוטב. כתוב במשנה ברורה שהחזן בבית הכנסת, אם יש לו כונה שאיזה נשמה מעוררת נשים תאמר לו, איזה יופי ניגנת. עליו אמר הכותב נתנה עלי בקולה על כן שנאתיה. מי יאמר על הזמרים ה'חסידים' שבימינו שאין להם שום כונת פגול.

בשלמא הרה"ק מסקולען כשחיבר את הניגון לא רצה למצוא חן בעיני שום בריה שבעולם רק להשי"ת לבדו. לכן מתעורר לבבנו לעבודת ה' ע"י ניגונים שלו. אך המנגנים המתחדשים שבימינו, שקועים בתאוות נשים, ומכניסים כל תאוותיהם בתוך הניגונים, והאם צריכים בנינו ובנותינו לשמוע את הבל פיהם? באמריקה יש עסקנים שעוסקים בזה, וחיברו ספר 'כנגן המנגן'.

והנה הזמרים החדשים טוענים להכשיר את מעשיהם, בטענה שגם הרה"ק מקאליב 'פדה' ניגון מרועה גוי, ולכן גם הם מתיימרים לקחת מנגינות מהגויים ולהדיק עליהם פסוקים קדושים. אך הבל יפצה פיהם, כי הרה"ק מקאליב לקח את הניגון הנודע 'גלות גלות', כשמע את התנועה הזו מרועה גוי, הרגיש בה שיש בה קדושה גבוהה מאד, הרי הוא צדיק נורא שאין לנו השגה בו, האבות הק' והאמהות הק' באו אצלו בליל פסח, הוא היה מחבריא קדישא דהרה"ק מלובלין זי"ע ועכ"פ, כשהוא פדה את הניגון מאותו רועה בממון, לאחר מכן שכחו הרועה. יאמרו לנו מנגני דורנו אם מייקל ג'קסון שוכח את המנגינה שהם הדיקו עליו פסוק בשיר השירים...

בכל דור יש נסינות חדשים. זה אחד מהנסינות שבדורנו, ההורים והזקנים צריכים מאד להזהר לבדוק איזה מנגינות שומעים בניהם ובנותיהם, שזה עושה

בדרך הדרוש

ע"כ צוה הקב"ה שלא יהי לשבט הלוי חלק ונחלה חלקים יהי בכל חלק שלשה ולא תמצא אמצעי ביניהם אבל במספר שאינו שוה ד"מ ה' או ז' תחלק אותם מוכרח להיות אמצעי ביניהם וא"כ בני לאה שהי' ששה וה"ה בני הששפות ובני רחל שהי' לכל אחת שני בנים בלבד פשיטא שלא תמצא אמצעי ביניהם, (ילקוט האורים, בשם נפתלי שבע רצון)

מקרב אחיך תשים עליך מלך הנה הטעם שסמכה התורה פ' מלך 'מקרב אחיך תשים עליך מלך' וסמך לא יהי לכהנים הלויים כל שבט לוי חלק ונחלה בתוך אחיו משום שענין המלוכה שייך לאמצעי שבשבטים ור"ל מקרב אחיך הממוצע שבאחך במספר השוה לא תמצא כלל ממוצע כ"א במספר שאינו שוה